

15. Study guide of microbiology, virology and immunology practical classes course. Part I, II, III, IV, V. Specialties: «Medical care», «Medicine», «Paediatrics», «Maedical preventive care», «Dentistry», «Pharmacy, industrial pharmacy» / V. P. Shyrobokov, V. G. Voitsekhovsky, V. V. Melnyk, V. A. Poniatovsky [et all.]. – Kiev: NMU, 2015, 2021.
16. Широбоков В.П., Войцеховський В.Г., Салата О.В., Мельник В.В. та інші. Робоча програма навчальної дисципліни “Мікробіологія, вірусологія (з основами імунології)”, рівень вищої освіти другий- (магістерський), ступень вищої освіти-магістр, галузь знань 22 “Охорона здоров’я”, спеціальність 222 “Медицина”, кваліфікація професійна “Лікар”. - НМУ, кафедра мікробіології, вірусології та імунології. - 2022. - 52 с.(рукоп.).

УДК 378.091.64:579.61:578/579

НАЙНОВІТНІШІ ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОЇ МІКРОБІОЛОГІЇ У 3-МУ ВИДАНІ ПІДРУЧНИКА «МЕДИЧНА МІКРОБІОЛОГІЯ, ВІРУСОЛОГІЯ ТА ІМУНОЛОГІЯ» ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Широбоков В.П., Понятовський В.А., Бобир В.В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (м. Київ)

Ми живемо на Планеті мікроорганізмів, які нас оточують не тільки повсюдно у зовнішньому середовищі, але й населяють нас зсередини. Досягнення сучасної медичної мікробіології лежать в основі боротьби з інфекційними захворюваннями. Відомо, що понад 70% усіх захворювань людини мають інфекційну природу і викликаються різноманітними патогенними мікробами. Крім того, мікробний фактор відіграє важливу роль у патогенезі багатьох так званих соматичних захворювань: злоякісних новоутворень, серцево-судинної патології, захворювань внутрішніх органів, зокрема, виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки тощо.

Мікробіологія, яка викладається у медичних вузах, за останнє десятиліття дуже стрімко розвивається та постійно оновлюється. Це пов'язано із рядом причин: на фоні глобальних змін атмосфери Землі, погодних і техногенних факторів стрімко змінюються мікроби біосфери, проаналізовано цілий ряд геномів мікроорганізмів, досягнуто значних успіхів у біотехнології, що дозволило отримати ряд інноваційних препаратів для діагностики, лікування та профілактики інфекційних захворювань, появою супербактерій, які не чутливі до антибактеріальних засобів, застосуванням пробіотиків та бактеріофагів для лікування інфекційних захворювань, штучним синтезом деяких

вірусів, появою рядом емерджентних інфекцій, вдосконаленням медичного обладнання, що використовується в клінічних лабораторіях для діагностики інфекційних захворювань з метою оптимізації його проведення та отримання достовірних результатів, появою нових високочутливих діагностичних реакцій, тощо.

Все це стало базисом для створення підручника нового типу. У 2011 р. світ побачила фундаментальна праця великого колективу авторів – «Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія». Ініціатором створення підручника виступила кафедра мікробіології, вірусології та імунології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Перше видання такого підручника, який за думкою представників МОЗ України був одним із перших національних підручників, об'єднав зусилля 28 вчених України. Це були завідувачі кафедр мікробіології провідних медичних вузів України та прогресивні науковці України. В цілому, в створенні підручника взяли участь 9 медичних закладів вищої освіти, включаючи інститути післядипломної освіти, 4 науково-дослідних інститути та 1 науково-виробничий комплекс.

Незважаючи на те, що обсяг підручника був великим, він зумів об'єднати науковий прогрес того часу і дати достатньо об'єктивну позицію щодо подальшого його розвитку. Він побудований за класичним варіантом, та включав в себе 31 розділ, додатки і предметний покажчик. Крім того, до змісту підручника були введені не тільки бактерії і віруси але й гельмінти. Практика об'єднання мікроорганізмів і паразитів характерна для європейських видань підручників.

Позитивні відгуки українських і закордонних вчених та велика популярність серед викладачів, студентів і практикуючих лікарів змусили зробити вже на наступний рік перевидання цього підручника. В подальшому, підручник також був перекладений на російську та англійську мови, і використовувався в навчальному процесі для іноземних студентів.

З моменту першого видання україномовного підручника «Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія» минуло більше 10 років. Для такої авангардної дисципліни це значний період. За цей час мікробіологічна наука збагатилася новими даними про властивості збудників, їх вплив на організм людини, новітніми методами діагностики, лікування та профілактики інфекційних захворювань. Все це стало поштовхом для створення третього видання підручника.

Доповнене та перероблене 3-є видання зазнало кардинальних пертворень. Було значно змінено авторський колектив – до видання долучилися закордонні автори та фахівці із біотехнологічного профілю, директори профільних науково-дослідних інститутів.

Характеристикою цього видання також є оновлення розділів про біотехнологічні процеси, новітні вакцини, генетичні особливості мікроорганізмів, антимікробні препарати, імунну систему організму та закономірності імунної відповіді тощо. Видання доповнено новими розділами, які висвітлюють питання мікробіому та вірому макроорганізму, а також емерджентними і реемерджентними інфекціями. Величезні темпи розвитку методів дослідження та лабораторної діагностики також відбито у цьому виданні.

Для рецензування підручників були залучені видатні вчені України, академіки Національних академій наук – А.Ф. Фролов, головний науковий співробітник Центру імунобіологічних препаратів МОЗ України, член-кореспондент НАН та НАМН України, В.С. Підгорський, директор Інституту мікробіології та вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України, академік НАН України; М. А. Андрейчин – завідувач кафедри інфекційних хвороб Тернопільського державного університету імені І.Я. Горбачевського, академік НАМН України.

Розвиток сучасної бактеріології, яка пов'язана із військовими спеціальностями змушує звернути увагу на важливі питання біозброї. Також актуальним залишається питання появи нових будників емерджентних інфекцій (орто-, параміксовіруси, арбовіруси, мавпяча віспа, Ебола, тощо). І це все є завданням на наступне перевидання підручника.

Вихід у світ рецензованого підручника став надзвичайно важливим і вчасним для забезпечення в Україні медичної освіти європейського рівня. Час плине, і в обрях мікробіологічної науки, яка розвивається революційними темпами, з'являються нові постаті, ідеї, видатні досягнення. Плекаємо надію, що все це буде відображено у наступних виданнях.